

Till Socialdepartementet

Yttrande - Narkotikautredningen - Vi kan bättre! Kunskapsbaserad narkotikapolitik med liv och hälsa i fokus (SOU 2023:62).

Yttrande

Borgholms kommun tillstyrker totalt sett förslagen i Narkotikautredningen och instämmer särskilt i att preventiva åtgärder, som också behöver vara kunskapsbaserade och effektiva, är av stor vikt utifrån det övergripande målet; att granska och föreslå förändringar av den svenska narkotikapolitiken med syfte att minska skadorna av narkotika och förbättra förebyggande åtgärder, behandling och kontrollåtgärder. Det är också inom det preventiva området som kommunerna har det största åtagandet att genomföra åtgärder. Utifrån den höga dödligheten för målgruppen, vilken konstateras i utredningen, ställer sig Borgholms kommun också positiva till de skadereducerande åtgärderna som föreslås även om dessa i större utsträckning hamnar på andra utförare än kommunen. Nedan problematiserar vi lite mer i detalj utvalda delar i utredningen utifrån det förebyggande perspektivet, vilket är det som vi ser störst utmaningar med som en liten kommun. Synpunkterna numreras utifrån aktuellt kapitel i utredningen.

Synpunkter

14.2 Kommunerna bör i ökad grad samordna det förebyggande arbetet mellan olika sektorer

I kapitel 14.2 i Narkotikautredningen tas vikten av ökad samordning mellan olika sektorer för att stärka det förebyggande arbetet upp. Här är några problem som vi ser kring detta:

Ömtålig struktur och långsiktig politisk förankring: Trots betydelsen av en stabil struktur för förebyggande arbete beskrivs hur den nuvarande strukturen är ömtålig och bristfällig. Det pekas på svårigheter att uppnå långsiktig politisk förankring och att det saknas tydligt lagstöd och kunskapsstyrning. Detta väcker frågor kring hur man kan säkerställa en hållbar och robust struktur för det förebyggande arbetet över tid och över politiska mandatperioder?

Parallella system och brist på normering: Utredningen påpekar att lagstiftningen har parallella system för olika preventionsområden, vilket komplicerar samordning och uppföljning av det förebyggande arbetet. Det finns också brist på normering inom det förebyggande området, vilket skapar en otydlighet hos olika utförare. Här blir det viktigt att diskutera hur man kan harmonisera lagstiftningen och skapa enhetliga riktlinjer för det

förebyggande arbetet för att underlätta samordning och uppföljning, samt för att öka möjligheten till ett mer jämlikt stöd över landet.

Behov av tydligare styrning och samverkan: Det framgår att det finns ett behov av tydligare och skarpare styrning nationellt, särskilt när det gäller samverkan med skola och hälso- och sjukvård. Detta väcker frågor om hur man kan förbättra samverkan och kommunikation mellan olika sektorer, samt hur man kan säkerställa att resurserna används effektivt och målinriktat?

Risk för dubbelarbete och bristande samordning: Det finns en risk att det förebyggande arbetet organiserar sig i stuprör utan strukturer för samverkan, vilket kan leda till onödigt dubbelarbete och ineffektivitet. Det är viktigt att diskutera vidare kring hur man kan undvika sådant dubbelarbete genom att integrera och samordna olika förebyggande insatser.

Sammanfattningsvis pekar kapitel 14.2 på vikten av en ökad samordning mellan olika sektorer för att stärka det förebyggande arbetet mot narkotika. Punkterna ovan belyser bara utmaningarna och komplexiteten i att uppnå en effektiv samordning utifrån den lilla kommunens perspektiv.

14.4 Satsningarna på att stärka strukturen för samverkan om tidiga insatser bör fortsätta

Kapitel 14.4 i Narkotikautredningen belyser vikten av att stärka strukturen för tidiga samordnade insatser för barn och unga på nationell, regional och lokal nivå. Ur ett kommunalt perspektiv finns flera problem och utmaningar som behöver problematiseras:

Brister i samordning och strukturer: Trots pågående utvecklingsarbete och insatser för tidiga samordnade insatser, rapporteras det om brister och svagheter i samordningen mellan olika myndigheter och sektorer. Det framkommer att det saknas permanent fastlagd samordning på alla nivåer, vilket leder till en bristande långsiktighet i det förebyggande arbetet. I kommunala verksamheter bedrivs arbetet ofta i projektform, vilket riskerar att prioriteras bort i besparingstider och saknar kontinuitet.

Avsaknad av tydlig lagstiftning och politiska direktiv: En utmaning för kommunerna är den avsaknaden av tydlig lagstiftning och politiska direktiv som reglerar tidiga och samordnade insatser. Förebyggande insatser regleras istället i separata lagar, vilket kan leda till bristande samordning och otydliga ansvarsgränser mellan olika verksamheter som skola, hälso- och sjukvård samt socialtjänst.

Resursbrist och personalnedskärningar: Minskade resurser och nedskärningar inom kommunerna kan påverka förmågan att bedriva tidiga och samordnade insatser. Rapporten nämner att antalet fältarbetare minskar, vilket är problematiskt då dessa spelar en viktig roll i att möta barn och unga i deras miljöer och erbjuda stöd och tidig upptäckt.

Behov av gemensam dokumentation och uppföljning: En annan utmaning är avsaknaden av gemensam dokumentation och uppföljning av insatserna. Det finns ett behov av att utveckla system för gemensam individbaserad dokumentation och systematisk uppföljning för att säkerställa samordning och effektivitet i arbetet med tidiga och samordnade insatser.

Ur ett kommunalt perspektiv är det avgörande att adressera dessa utmaningar för att kunna stärka strukturen för tidiga samordnade insatser. Det kräver inte bara politiskt engagemang och tydliga lagstiftningsåtgärder utan också resursförstärkning och en kultur som prioriterar förebyggande arbete på lika villkor som reaktivt arbete.

14.5.1 Föräldrastöd bör göras tillgängligt för fler föräldrar

I kapitel 14.5.1 identifieras flera utmaningar och problem som kommuner kan möta när det gäller att göra föräldrastöd tillgängligt för fler föräldrar, särskilt med avseende på narkotikaförebyggande arbete. Utifrån nedan områden ser vi följande risker:

Ojämlig tillgång till föräldrastöd: Trots att föräldrastöd identifieras som en viktig åtgärd för att förebygga narkotikaanvändning bland unga, finns det en påtaglig ojämlikhet i tillgången till detta stöd mellan olika kommuner. Kommuner med begränsade resurser, eller mindre prioritering av hälsofrämjande åtgärder, kan ha svårigheter att erbjuda tillräckligt med föräldrastöd jämfört med mer resursstarka områden.

Bristande efterlevnad av rekommendationer: Trots att det finns nationella riktlinjer och rekommendationer för föräldrastöd, rapporteras det om bristande efterlevnad av dessa. Detta kan bero på faktorer såsom brist på resurser, kompetens eller prioriteringar inom kommunerna. Personalomsättning är ytterligare en tänkbar faktor.

Behov av målgruppsanpassat stöd: Föräldrastöd behöver vara anpassat för olika föräldrar med olika bakgrund, förutsättningar och behov. Det kan vara en stor utmaning för en liten kommun att utveckla och erbjuda sådant stöd som når alla föräldrar, och kanske särskilt de som har barn med ökad risk för skadligt bruk eller beroende.

Brist på utvärdering och uppföljning: Trots att det genomförs olika föräldrastödsprogram och insatser finns det en brist på utvärdering och uppföljning av deras effektivitet, särskilt när det

gäller att studera narkotikautfall. Detta gör det svårt att veta vilka insatser som verkligen fungerar och vilka som behöver förbättras eller förändras.

Kostnadseffektivitet och resursbrist: Även om föräldrastöd kan vara kostnadseffektivt i förebyggande arbete, kan det vara en utmaning för kommunen att avsätta tillräckliga resurser för att erbjuda sådant stöd till alla som behöver det. Särskilt i tider av ekonomisk knapphet kan detta vara en prioriteringsfråga för kommunen.

Ovan identifierade utmaningar kommer sig till stor del av bristande resurser, särskilt ekonomiska sådana. Många av utmaningarna går att komma runt genom att säkerställa ett långsiktigt ekonomiskt stöd till kommunerna inom området föräldraskapsstöd. Det tar tid att utbilda personal och bygga upp en struktur för universellt riktat föräldrastöd. Det är samtidigt en hög omsättning på personal i socialtjänsten och det finns en begränsad tillgång till utbildningar som är rekommenderade av Socialstyrelsen, vilket försvårar säkerställandet av tillgången till föräldrastöd i kommunen.

Avslutande del

Utifrån Narkotikautredningen i sin helhet och med tanke på en liten kommuns perspektiv ser vi vissa övergripande risker och utmaningar att överväga:

Bristande resurser: Små kommuner kan ha begränsade ekonomiska och mänskliga resurser för att hantera narkotikarelaterade problem. Detta kan innebära svårigheter att tillhandahålla tillräckliga vård- och stödinsatser samt förebyggande åtgärder.

Bristar i samverkan: Små kommuner kan möta utmaningar när det gäller att samverka effektivt med andra aktörer, såsom hälso- och sjukvård i olika former. Detta kan leda till bristande informationsutbyte och koordination av insatser, vilket i sin tur kan försvåra hanteringen av narkotikarelaterade problem.

Stigmat och bristande kunskap: I små samhällen kan det finnas en högre grad av stigma kring narkotikabruk och missbruk, vilket kan leda till att personer som behöver hjälp inte söker den. Dessutom kan bristande kunskap om narkotikarelaterade frågor bland kommuninvånarna överlag försvåra förebyggande arbete och insatser.

Utmaningar med tillgång till specialiserad vård: Små kommuner kan ha svårt att tillhandahålla eller få tillgång till specialiserad vård och behandling för personer med

narkotikarelaterade problem. Detta kan leda till att personer som behöver specialiserad vård inte får tillgång till den, vilket kan försämra deras hälsa och välbefinnande.

Dessa sammantagna risker som vi alltså ser för en liten kommun att möta när det gäller hanteringen av narkotikarelaterade problem, inklusive bristande resurser, samverkan och kunskap samt sårbarhet för påverkan från narkotikahandel, betonar egentligen bara vikten av att verkligen prioritera förebyggande åtgärder, resursfördelning och samverkan med andra aktörer för att effektivt hantera de narkotikarelaterade frågorna på lokal nivå. Detta hoppas och tror vi att Narkotikautredningens förslag kommer att hjälpa oss med på sikt här i Borgholm.

Yttrandet skickas till

Socialdepartementet